

**MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI**

CONSILIERE ȘI ORIENTARE

Programa școlară
pentru programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior

Aprobată prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului

nr.

București, 2011

NOTĂ DE FUNDAMENTARE

a programei școlare pentru disciplina *Consiliere și orientare*, în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior

În alcătuirea programei la disciplina *Consiliere și orientare* s-a pornit de la prevederile și informațiile conținute în următoarele documente:

- *Cadrul European de Referință al Competențelor cheie pentru Educația pe tot parcursul vieții*¹;
- *Memorandumul asupra Învățării Permanente*, elaborat de Comisia Comunităților Europene²;
- *Cadrul Strategic pentru Cooperare Europeană în domeniul Educației și Formării Profesionale (ET 2020)*³;
- Recomandările Consiliului European prin cele două *Rezoluții* referitoare la rolul și importanța activităților de orientare pe întreg parcursul vieții (2004) și la integrarea activităților de orientare în cadrul activităților de învățare pe întreg parcursul vieții (2008)*;
- *Raportul de monitorizare și evaluare a programului „A doua șansă” în România (octombrie, 2007)***;
- Programele școlare pentru aria curriculară *Consiliere și orientare*:
 - Clasele a V-a și a VIII-a (M.E.C.T., Consiliul Național pentru Curriculum, București, 2006/ aprobat prin ordin M.E.C. nr. 5286/ 09.10.2006);
 - Clasele a IX-a și a X-a, ciclul inferior al liceului (M.E.C.T., Consiliul Național pentru Curriculum, București, 2004/ aprobat prin ordin M.E.C.T. nr. 3458/ 09.03.2004).
- *Programa școlară pentru disciplina Psihologie*, clasa a X-a, liceu (M.E.C., Consiliul Național pentru Curriculum, București, 2004/ aprobat prin ordin M.E.C.T. nr. 4958/ 31.08.2004).

Având în vedere noutatea absolută a demersului întreprins, precizăm că prezentul document concretizează pentru întâia dată, în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, programa școlară pentru disciplina *Consiliere și orientare*.

Programa răspunde obiectivelor specificate în *Raportul de monitorizare și evaluare a programului „A doua șansă” în România* (octombrie, 2007), și anume:

- necesitatea de a facilita tranziția elevilor (adolescenți și adulți) de la școală la locul de muncă;
- integrarea acestora pe piața muncii;
- dezvoltarea unor servicii de orientare și consiliere de calitate pentru elevi;

¹ European Commission (Directorate – General for Education and Culture), *Implementation of “Education and training 2010”*, Work Programme, Working Group B, “Key Competences”, Key Competences for Lifelong Learning a European Reference Framework, November, 2004.

² Comisia Comunităților Europene, *Memorandum asupra Învățării Permanente*, Bruxelles, 30 octombrie, 2000.

³ *Cadrul Strategic pentru Cooperare Europeană în domeniul Educației și Formării Profesionale (ET 2020)*, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, din 28 mai 2009.

*Council of the European Union, *Draft Resolution of the Council and of the representatives of the Member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe*, Brussels, 18 May 2004; Council of the European Union, *Draft Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies*, Brussels, 31 October 2008.

**Copoeru, L., Pop, V., Vermeulen, P., *Raport de monitorizare și evaluare a programului „A doua șansă” în România*, Ramboll Finnconsult Finland & Phare 2004/ Larive SRL, octombrie 2007.

- dezvoltarea abilităților de viață pentru elevi în scopul pregătirii acestora pentru rolul de cetățeni activi, participativi în societatea cunoașterii.

1. Importanța studiului disciplinei *Consiliere și orientare* pentru elevii din cadrul Programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior

Pentru elevii programului „A doua șansă”, integrarea cu succes în societatea cunoașterii presupune ca aceștia:

- să cunoască și să-și dezvolte propriul potențial de dezvoltare;
- să își folosească resursele adaptative;
- să gestioneze corect informații;
- să își monitorizeze progresul și învățarea;
- să își planifice cariera;
- să își construiască răspunsuri adaptative la situațiile de criză;
- să formuleze decizii în scopul îmbunătățirii calității stilului de viață.

Studiul disciplinei *Consiliere și orientare* vine în întâmpinarea acestor nevoi și oferă un ansamblu de abilități, deprinderi și competențe, care susțin și orientează efortul ființei umane de a răspunde solicitărilor unei societăți dinamice și competitive, aflată într-o continuă schimbare.

Filosofia care stă la baza programei pornește de la noul statut al disciplinei *Consiliere și orientare* în societatea cognitivă. Acesteia îi revine sarcina de a ajuta elevii să își identifice, să își conștientizeze și să își dezvolte „competențe pentru viață” și să le implementeze abilități de învățare pe tot parcursul vieții. În acest fel, programa integrează prevederile celor două *Rezoluții ale Consiliului Europei* (mai 2004, octombrie 2008), potrivit cărora activitatea de orientare trebuie să devină un proces continuu, ce se desfășoară de-a lungul întregii vieți și permite cetățenilor de orice vârstă, în orice moment al vieții lor, să-și identifice competențele, capacitățile și interesele în scopul formulării unor decizii de carieră responsabile și îi susține în efortul de a-și (auto)gestiona traseul personal de muncă și de învățare. Pornind de la aceste priorități, disciplina *Consiliere și orientare* propune o viziune holistică, integrativă asupra vieții elevului. Prin competențele formate și prin conținuturile tematice recomandate, programa asigură consilierea personală, educațională și vocațională – câmpuri de consiliere necesare pentru armonizarea cognitivă, afectivă, atitudinală și comportamentală a elevului din programul „A doua șansă”.

Din perspectiva Cadrului European de Referință al „competențelor cheie”, ce asigură integrarea cu succes a cetățenilor pe piața muncii, studiul disciplinei *Consiliere și orientare* dezvoltă competențele de comunicare în limba maternă, competențele digitale, competențele de învățare pe tot parcursul vieții, competențele de relaționare interpersonală, competențele civice și competențele antreprenoriale.

Consiliere și orientare este o disciplină de Trunchi Comun, care se livrează în două module (M0 și M1), pe parcursul celor 4 ani de studiu. Ea are alocate, în planurile cadru, un număr de 80 de ore pentru modulul M0, respectiv 120 de ore pentru modulul M1 A, B și C. Cumulat, cele 200 de ore sunt distribuite astfel: 150 de ore de predare/ învățare/ evaluare și 50 de ore la dispoziția profesorului.

2. Principii de elaborare a programei disciplinei *Consiliere și orientare*

Grupul de elevi din cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior este format din adolescenți și adulți care au abandonat la un moment dat școala fără a-și finaliza învățământul obligatoriu, care nu au o calificare profesională sau care doresc să obțină o nouă calificare.

În elaborarea programei am pornit de la competențele generale (CG) ale programelor pentru disciplina *Consiliere și orientare* (clasele V-VIII gimnaziu și IX-X/ ciclul inferior al liceului) și de la competențele generale pentru disciplina *Psihologie* (clasa a X-a).

De asemenea, programa revizuită respectă principiile și structura curriculumului pentru educația de bază, aprobat prin ordinul M.E.C. nr. 5735/2005.

Modificările intervenite în organizarea învățământului preuniversitar prin transformarea școlii de arte și meserii în liceu tehnologic au impus modificări și în programele școlare ale programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, în sensul reconsiderării competențelor generale și specifice și adaptarea conținutului noțional corespunzător noii realități.

Aceste condiționări determină existența unor elemente comune și specifice pentru curriculumul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior față de curriculumul național aplicat în învățământul obligatoriu.

Principiile fundamentale care au orientat elaborarea programei sunt:

- *principiul corelării competențelor și conținuturilor cu nevoile reale de dezvoltare ale elevilor (principiul abordării proactive);*
- *principiul diversificării strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la particularitățile grupului de elevi;*
- *principiul compatibilizării cu obiectivele și finalitățile propuse prin programele școlare din învățământul obligatoriu;*
- *principiul contextualizării învățării, prin relaționarea acesteia cu aspecte concrete din viața elevului, evenimente din cadrul clasei, preocupări personale, situații de criză;*
- *principiul valorizării preachizițiilor și a experiențelor anterioare ale elevilor;*
- *principiul învățării experiențiale;*
- *principiul promovării educației pentru dezvoltare durabilă;*
- *principiul dezvoltării competențelor transversale prin demersul specific disciplinelor din aria curriculară;*
- *principiul valorizării identității etnice și culturale;*
- *principiul transferabilității și aplicabilității competențelor și conținuturilor în alte arii curriculare și în alte medii de învățare (non-formală, informală);*
- *principiul învățării bazate pe competențe;*
- *principiul participării active, responsabile, productive și conștiente la propria învățare;*
- *principiul accesibilității conținuturilor;*
- *principiul motivației optime.*

3. Valori și atitudini promovate în programa *Consiliere și orientare*:

- cultivarea unei imagini de sine pozitivă;
- relaționare constructivă cu ceilalți;
- atitudine proactivă în viața personală, socială și profesională;
- capacitate de autoanaliză a propriilor greșeli și eșecuri;
- creșterea autonomiei în luarea deciziilor;
- elaborarea de soluții alternative în domeniul vieții personale și profesionale;
- autoevaluarea realistă a potențialului personal și profesional;
- asumarea unui set de valori personale, care să confere identitate persoanei;
- gândire critică, flexibilă și prospectivă;
- asumarea învățării pe parcursul întregii vieți ca expresie a dezvoltării durabile;
- valorizarea creativității ca resursă de dezvoltare personală și comunitară;

- acceptarea diversității de opțiuni în viața privată și în cea publică, a diversității etnice, sociale, culturale, religioase etc.;
- asumarea dialogului și a comunicării interculturale;
- respectul între genuri, generații și culturi.

4. Particularități ale programei la disciplina *Consiliere și orientare*

- În cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, disciplinele sunt constituite din unul sau mai multe module; astfel, disciplina *Consiliere și orientare* este repartizată în două module autonome (M0 și M1).
- Există câte o programă școlară pentru fiecare modul din cadrul disciplinei *Consiliere și orientare*; programa modulelor disciplinei *Consiliere și orientare* respectă formal structura programelor școlare în vigoare.
- Fiecărui modul din cadrul disciplinei *Consiliere și orientare* i s-a atribuit un titlu sugestiv: *Bine ai venit!* și *Călătoria*.
- Programa școlară este proiectată într-o perspectivă inter- și transdisciplinară, în jurul competențelor generale comune disciplinelor educației de bază; astfel, nu există o identitate absolută între competențele generale ale disciplinei *Consiliere și orientare* la învățământul de masă și competențele generale ale disciplinei *Consiliere și orientare* în programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior; formarea competențelor generale ale disciplinei *Consiliere și orientare* este însă vizată în integralitatea ei atât în cadrul programei școlare, cât și a programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.
- Programa școlară a disciplinei *Consiliere și orientare* cuprinde un număr de competențe generale care urmează a fi formate/ dezvoltate. Dezvoltarea fiecărei competențe generale se realizează, cu precădere, în cadrul unui modul, dar ea este exersată în cadrul tuturor modulelor propuse. Această abordare permite exersarea competențelor la discipline diferite, existând astfel o comunicare intermodulară, bazată însă și pe preachiizițiile participantului (experiența de viață și cunoștințele, deprinderile sale etc.).
- Deși timpul alocat disciplinei *Consiliere și orientare* este redus comparativ cu timpul alocat în învățământul obligatoriu, finalitatea disciplinară va fi atinsă prin construcția demersului didactic și centrarea pe competențe; utilizarea eficientă a timpului alocat parcurgerii modulelor, abordarea conținuturilor propuse din perspectiva caracterului practic-aplicativ și funcțional al acestora, învățarea prin investigare și rezolvare de probleme practice/ situații problemă sunt elemente cheie în vederea atingerii finalității disciplinei.
- Valorile și atitudinile precizate în programele școlare din curriculumul național se regăsesc ca listă specifică, dar sunt, în același timp, încorporate atât sub formă de competențe specifice, cât și în întreg demersul didactic sugerat.
- Programa disciplinei *Consiliere și orientare* este axată pe competențele generale care vor fi formate/ dezvoltate tânărului/ adultului ca urmare a participării acestuia la activități de învățare prin cooperare, în grupe, în contexte reale și cu sarcini și teme care răspund intereselor și nevoilor acestuia.
- Programa disciplinei *Consiliere și orientare* este susținută de materiale educaționale suport: ghidul elevului, ghidul profesorului și ghid de evaluare aferent fiecărui modul.
- Selectarea și ordonarea conținuturilor s-a realizat având în vedere relevanța lor pentru traseul educațional al grupului de elevi.
- Experiența de viață acumulată de elevii participanți în program constituie o resursă în procesul de învățare; elevii învață integrând noile achiziții în experiența proprie.
- Diversitatea individuală a elevilor, culturală sau de orice altă natură se consideră resursă în învățare.

- Curriculumul la decizia școlii (CDS) alocat modulelor din trunchiul comun, sub forma orelor la dispoziția profesorului, susține abordarea diferențiată a procesului de învățare și contribuie la creșterea încrederii elevilor în forțele proprii ale elevilor.
- Programa școlară a disciplinei *Consiliere și orientare* are asociate standarde de performanță.
- La finalul fiecărui modul se realizează evaluarea competenței generale a modulului prin evaluarea tuturor competențelor specifice.

5. Structura programei școlare a disciplinei *Consiliere și orientare*, în cadrul programului „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior

Programa pentru disciplina *Consiliere și orientare*, la fel ca și celelalte programe școlare din cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, are următoarea structură:

• **NOTA DE FUNDAMENTARE** – prezintă legislația specifică, europeană și națională, care a stat la baza elaborării programei; subliniază importanța disciplinei, principiile și valorile fundamentale, precum și particularitățile acesteia în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.

• **PAGINA DE PREZENTARE A MODULELOR DISCIPLINEI** – prezintă toate modulele incluse în cadrul disciplinei, numărul și titlul sugestiv atribuit fiecărui modul, precum și competența generală asociată modulului; competențele generale formulate au un grad accentuat de generalitate și complexitate, sunt derivate într-un număr de competențe specifice integrate, care permit o evaluare obiectivă și conferă flexibilitate învățării.

• **PROGRAMA ȘCOLARĂ A MODULELOR DISCIPLINEI** – o particularitate a programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior este organizarea procesului și a conținuturilor învățării în module; de aceea, programa școlară propriu-zisă este elaborată pentru fiecare modul al disciplinei în parte.

Programa de modul are următoarea structură:

- A. **Nota de prezentare a modulului** – prezintă rolul modulului și statutul specific al acestuia în cadrul disciplinei/ contribuția modulului la atingerea competențelor disciplinei;
- B. **Competența generală, competențe specifice și conținuturile modulului** – se enunță competența generală a modulului, urmată de un tabel care conține competențele specifice, însoțite de conținuturile noționale corespunzătoare; pentru dezvoltarea fiecărei competențe specifice au fost selectate cele mai relevante conținuturi;
- C. **Sugestii metodologice** – orientează proiectarea demersului didactic în concordanță cu specificul disciplinei în cadrul programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.

√ **Sugestii privind activitățile de învățare** – se referă la strategii didactice participative centrate pe elev și pe ce va trebui să știe să facă acesta la sfârșitul fiecărui modul. Metodele de predare-învățare respectă principiul *centrării învățării pe individ* și conduc la *dezvoltarea deprinderilor și competențelor integratoare, transferabile*, utile individului atât în viața școlară, cât și în cea socio-profesională sau familială. Este recomandată respectarea unor *principii esențiale* pentru succesul dezvoltării competențelor elevilor:

- respect pentru diversitatea opiniilor;
- nonjudecare și încurajarea permanentă a elevilor;
- stimularea dinamicii de grup și a implicării tuturor elevilor;

- creativitate în abordarea conținuturilor și în utilizarea metodelor de predare/ învățare/ evaluare;
- deschidere pentru nevoile diferite și speciale ale elevilor;
- interes pentru dezvoltarea personală a elevilor;
- valorizarea parteneriatelor cu membrii societății civile.

√ **Sugestii privind evaluarea** – sunt descrise formele de evaluare specifice programului: evaluarea inițială, curentă și evaluarea finală de modul; evaluarea (diagnostică, formativă și sumativă) se realizează în vederea aprecierii/ măsurării competențelor dobândite anterior sau pe parcursul programului, pe căi formale, nonformale și informale, prin raportarea la standardele de performanță stabilite.

D. Bibliografia specifică modului – precizează repere bibliografice specifice modului; conține titluri de didactică a disciplinei, adrese web ale unor site-uri care conțin resurse utile în construirea demersului didactic.

• **STANDARDE DE PERFORMANȚĂ**

Standardele de performanță pentru fiecare disciplină:

- reprezintă criteriile de evaluare a calității procesului de învățare;
- constituie specificări vizând cunoștințele, competențele și comportamentele dobândite de elevi prin studiul disciplinei;
- sunt exprimate simplu, sintetic și inteligibil pentru toți agenții educaționali și reprezintă baza de plecare pentru elaborarea standardelor de evaluare, respectiv a criteriilor de notare;
- sunt relevante din punctul de vedere al motivării elevului pentru învățare și conțin specificații pentru nivelul minimal și superior de performanță.

• **BIBLIOGRAFIA GENERALĂ PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC**

- sugerează repere bibliografice pentru susținerea demersului didactic; conține atât titluri de didactică și de pedagogie generală, cât și documente, acte normative, adrese web ale unor site-uri care conțin resurse utile în construirea demersului didactic.

CONSILIERE ȘI ORIENTARE

MODULUL 0: *Bine ai venit!*

Competența generală: *Dezvoltarea abilităților de integrare pozitivă în programul „A doua șansă“*

MODULUL 1: *Călătoria*

Modulul 1A: *Eu și proiectul meu*

Competența generală: *Dobândirea abilităților de autocunoaștere și dezvoltare personală*

Modulul 1B: *Surse și resurse*

Competența generală: *Dezvoltarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în propria activitate*

Modulul 1C: *Împreună*

Competența generală: *Dobândirea abilităților de management al unui stil de viață de calitate*

MODULUL 0: „*Bine ai venit!*“

A. NOTĂ DE PREZENTARE A MODULULUI

Studiul acestui modul este important pentru acomodarea socială, emoțională și instituțional-organizatorică a elevilor și reprezintă un element cheie pentru învățare de-a lungul întregului program. Scopul acestuia în cadrul programului „A doua șansă“ este de a permite elevilor:

- să se familiarizeze cu raporturile interpersonale în contextul școlii;
- să își identifice/ conștientizeze emoțiile, atitudinile și cognițiile față de noul context;
- să afle informații despre instituția în care vor învăța (particularități de funcționare, roluri și responsabilități ale personalului didactic și ale personalului auxiliar);
- să înțeleagă principiile organizării și derulării procesului de învățământ în cadrul acestui program;
- să exploreze oportunitățile oferite de programul „A doua șansă“.

Pentru a păși cu succes în programul „A doua șansă“, elevii au nevoie de acceptare, toleranță și empatie din partea celor cu care vor interrelaționa, precum și de înțelegerea programului la care vor participa.

Luând în considerare vârsta, mediul social, experiența de viață și prechizițiile elevilor care își continuă traseul educațional în cadrul programului „A doua șansă“, Modulul 0 își propune o inițiere propriu-zisă în acest program.

Primul conținut tematic, *Elemente esențiale ale relaționării pozitive în contextul școlii*, vizează formarea unui comportament de acomodare în noul grup social. Acest comportament presupune dobândirea unor abilități de autocunoaștere și intercunoaștere. Pornim de la ideea că pentru a se integra într-un nou context, oamenii au nevoie în primul rând de acceptarea celor cu care interacționează. Acceptarea, prin valorificarea resurselor interioare de care dispune fiecare individ, cât și prin respectul manifestat față de el, facilitează o stimă de sine sănătoasă. Pentru dezvoltarea competenței de interrelaționare pozitivă, atitudinile esențiale sunt:

- comunicare clară;
- cooperare ca alternativă la competiție;
- aprecierea unicității individuale în loc de etichetare;
- respectul exprimat atât față de propria persoană, cât și față de ceilalți;
- simțul responsabilității personale și sociale.

În cadrul celui de-al doilea conținut tematic, *Dezvoltarea personală bazată pe emoție și cogniție*, atenția este îndreptată spre identificarea emoțiilor (teamă, rușine, surprindere, bucurie etc.), a atitudinilor (pozitivă, negativă, neutră) și a informațiilor de care dispun elevii în raport cu unitatea de învățământ (departamente, personalul școlii etc.), precum și în legătură cu programul „A doua șansă“ (organizare, principii, evaluare, beneficii, oportunități etc.).

În al treilea conținut tematic – *Etosul școlii* –, elevii sunt familiarizați cu principiile de funcționare a unității de învățământ, cu cadrele didactice și cu personalul auxiliar al școlii.

În conținuturile tematice *Specificul procesului de învățământ în cadrul programului „A doua șansă“* și *Investigarea perspectivelor relevante pentru carieră oferite de „A doua șansă“*, preocuparea principală este transmiterea cât mai eficientă a informațiilor despre organizarea, derularea și oportunitățile de dezvoltare ulterioară oferite de acest program.

Acest modul își propune să-i determine pe toți elevii (indiferent de momentul intrării în program), pe de-o parte, să conștientizeze că fiecare dintre ei dispune de resursele necesare pentru a-și continua traiectoria educațională și că îi este acceptată, valorizată și valorificată

autenticitatea și, pe de altă parte, să înțeleagă programul „A doua șansă“ ca pe o oportunitate care-i va favoriza dezvoltarea personală și profesională.

În concluzie, pentru a păși cu încredere în programul „A două șansă“, pentru a evita posibilul abandon sau disconfort în contextul școlii (rușine, teamă, neînțelegere etc.), elevul are nevoie de patru elemente cheie:

- ACCEPTARE,
- TOLERANȚĂ,
- EMPATIE,
- ÎNȚELEGEREA PRINCIPILOR PROGRAMULUI „A DOUA ȘANSĂ“.

B. COMPETENȚA GENERALĂ: Dezvoltarea abilităților de integrare pozitivă în Programul „A doua șansă“

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Dezvoltarea abilităților de relaționare pozitivă în contextul școlii	Elemente esențiale ale relaționării pozitive în contextul școlii: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Eu sunt...! Tu cine ești?</i>; (autocunoaștere, intercunoaștere); • managementul clasei.
1.2. Identificarea emoțiilor, atitudinilor și cognițiilor față de școală	Dezvoltarea personală bazată pe emoție și cogniție: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Eu și emoțiile mele;</i> • surse de teamă/ satisfacție la școală; • surse de satisfacție la școală.
1.3. Însușirea particularităților de funcționare a instituției de învățământ	Etosul școlii: <ul style="list-style-type: none"> • aspecte instituționale; • cadrele didactice; • personalul auxiliar.
1.4. Dobândirea cunoștințelor despre derularea programului „A doua șansă“	Specificul procesului de învățământ în cadrul programului „A doua șansă“: <ul style="list-style-type: none"> • identitatea programului „A doua șansă“ în cadrul instituției de învățământ; • organizarea programului; • derularea programului; • drepturi și responsabilități.
1.5. Exersarea abilităților de explorare a perspectivelor/ oportunităților oferite de programul „A doua șansă“	Investigarea perspectivelor relevante pentru carieră oferite de programul „A doua șansă“: <ul style="list-style-type: none"> • harta oportunităților; • relația motivație-satisfacție-performanță.

Potrivit Cadrului European de Referință al competențelor cheie, în urma parcurgerii secvențelor tematice ale Modulului 0, elevii vor dobândi:

Competențe-cheie dezvoltată	Definirea competenței	Cunoștințe	Abilități	Atitudini
Competențe de comunicare în limba maternă	Abilitatea de a exprima și de a interpreta gânduri, sentimente și fapte, atât într-o formă scrisă, cât și într-o formă orală, într-o varietate de contexte culturale și sociale.	<ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe de stil și exprimare verbală și scrisă; - recunoașterea diferitelor tipuri de interacțiune verbală (conversație, dezbatere, interviu etc.); - înțelegerea caracteristicilor paralingvistice ale comunicării (tonalitatea vocii, expresia facială, limbajul postural, mimica, gestică); - recunoașterea varietății modurilor de comunicare în funcție de contexte specifice. 	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de a comunica în formă scrisă sau orală; - abilitatea de a înțelege și de a-i face pe ceilalți să înțeleagă diverse mesaje într-o varietate de situații; - abilitatea de a formula argumente în formă verbală într-o manieră convingătoare. 	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea unei atitudini pozitive față de limba maternă; - abordarea critică și constructivă a opiniilor și argumentelor celorlalți; - dezvoltarea unei atitudini pozitive față de comunicarea culturală.
Competențe de „a învăța cum să înveți“	Abilitatea de a-și organiza și regla activitatea de învățare individual și în grup.	<ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe despre oportunitățile de (auto)educație și formare; - cunoașterea oportunităților de educație și de pregătire profesională. 	<ul style="list-style-type: none"> - autoadministrarea învățării și monitorizarea orientării carierei. 	<ul style="list-style-type: none"> - automotivare; - adaptare și flexibilitate.
Competențe civice, interculturale și de relaționare interpersonală	Abilitatea de a participa eficient și constructiv la rezolvarea problemelor vieții sociale și de a interacționa cu alte persoane.	<ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea codurilor de conduită general acceptate sau promovate în societate. 	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de a comunica în mod constructiv în diferite contexte sociale; - abilitatea de a fi empatic și de a genera sentimentul de încredere în relațiile cu ceilalți; - abilitatea de a exprima propriile frustrări în mod constructiv; 	<ul style="list-style-type: none"> - interes și respect față de alții; - depășirea stereotipurilor și prejudecăților; - dispoziția spre negociere; - integritate; - asertivitate; - toleranță; - sentimentul apartenenței;

Programa școlară pentru disciplina CONSILIERE ȘI ORIENTARE

			<ul style="list-style-type: none"> - acceptarea diversității; - abilitatea de a manifesta solidaritate și interes în rezolvarea problemelor altora; - abilitatea de a profita de oportunitățile oferite de U.E. 	<ul style="list-style-type: none"> - acceptarea ideii de egalitate în drepturi între cetățeni; - acceptarea diferitelor sisteme de valori specifice grupurilor religioase și etnice.
Competențe antreprenoriale	Abilități de acceptare a schimbării, asumarea responsabilității pentru acțiunile personale, stabilirea de obiective, motivație pentru a reuși.	- cunoașterea căilor de identificare a celor mai bune șanse de reușită.	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de organizare, analiză, comunicare și evaluare, abilitatea de a fi flexibil și cooperant în munca de echipă; - abilitatea de a acționa proactiv și de a răspunde pozitiv la schimbări; - abilitatea de a evalua și de a prelua riscuri. 	<ul style="list-style-type: none"> - inițiativă; - atitudine pozitivă în fața schimbării.
Competențe de exprimare artistică	Abilități de exprimare creativă a ideilor, a experiențelor de viață și a emoțiilor.	- recunoașterea importanței factorilor estetici în viața de zi cu zi.	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de exprimare creativă a propriilor opinii; - abilitatea de a crea conexiuni între propriile puncte de vedere și cele ale altora. 	<ul style="list-style-type: none"> - deschidere spre diversitate; - sentimentul identității, corelat cu respectul pentru diversitate.

C. SUGESTII METODOLOGICE

Modulul 0 se realizează pe parcursul celor patru ani de studiu, în fiecare an școlar, la începutul anului, pe durata unei săptămâni. Este un modul pregătitor, de adaptare, ce are ca scop familiarizarea ori refamiliarizarea elevului cu atmosfera și viața școlii, cu rigorile și libertățile presupuse de aceasta. Îi sunt alocate un număr de 80 de ore, repartizate echilibrat pentru fiecare an de învățământ: 20 de ore pe an (15 de predare/ învățare/ evaluare + 5 la dispoziția profesorului).

Deși face parte din cadrul disciplinei *Consiliere și orientare* – disciplină de trunchi comun –, modulul reprezintă un element de noutate a programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior. Introducerea acestui modul răspunde particularităților programului și nevoilor de (re)integrare școlară ale grupului de elevi (adolescenți/ adulți), care, din diferite motive, au întrerupt școala.

Competența generală și competențele specifice vor fi dezvoltate/ cultivate/ exersate preponderent pe parcursul celor 15 ore prevăzute pentru predare/ învățare/ evaluare. În funcție de specificul grupului de elevi și de nevoile acestora, demersul de învățare se poate extinde sau aprofunda și pe parcursul celor 5 ore aflate la dispoziția profesorului. Acestea din urmă vor fi utilizate de profesor în funcție de nevoile grupului de elevi și de cerințele programului „A doua șansă”. Pe parcursul acestora, profesorul poate realiza o diagnoză a problemelor elevilor (temeri, neclarități, regulamente școlare insuficient cunoscute, relaționări defectuoase cu profesorii, colegii, conducerea școlii, personalul administrativ, aspecte legate de program etc.) și poate iniția dezbateri, discuții clarificatoare ori dizolvare – prin diferite demersuri psihopedagogice – a surselor de tensiune, disconfort, stres.

Potrivit curriculumului de la „A doua șansă”, modulul 0 se realizează în fiecare an școlar la începutul acestuia. Competența generală și cele specifice rămân neschimbate, dar conținuturile pot suporta adaptări în funcție de modificările intervenite la nivelul grupei de elevi (elevi nou veniți), al colectivului de dascăli și al curriculumului de formare (cerințe noi, alți profesori și alte discipline, necesitatea adaptării la sarcini școlare diferite). În esență, profesorul de la M0 poate gestiona împreună cu clasa orice aspect ce ține de adaptarea la procesul de învățământ de la „A doua șansă”.

Modulul 0 este un tip de curriculum flexibil din următoarele perspective:

- ordonarea conținuturilor tematice se află în responsabilitatea cadrului didactic, cu condiția ca demersul său didactic să fie realizat din perspectiva competențelor specifice indicate de programă;
- împuternicirea cadrului didactic de a decide o parte din conținuturile care vor fi oferite elevilor în vederea dobândirii competențelor precizate de programă;
- centrarea demersului didactic asupra celui care învață implică prioritate absolută acordată procesului de învățare și intereselor celui care învață;
- acceptarea de către profesor a unor noi roluri în relația sa cu elevul: creator de situații de învățare, consilier (încurajează parcursuri individuale de învățare, susține dezvoltarea personală), moderator în relaționarea cu ceilalți, partener și colaborator al celui care învață.

Rolul central în derularea acestui modul îl are acomodarea elevilor la noul context, prin:

- *respect* (să fie luate în considerare emoțiile, nevoile, ideile și preferințele fiecăruia);
- *acceptare* (fiecare individ are istoria, speranțele, eșecurile, succesele, aspirațiile lui; nu este mai bun sau mai rău, este diferit și are nevoie să fie acceptat așa cum este);
- *empatie* (conturarea unor relații interpersonale dominate de toleranță și înțelegere);
- *încredere* (fiecare dispune de resurse interioare, care așteaptă să fie valorificate);
- *informare* (ce înseamnă și ce responsabilități implică programul „A doua șansă”, funcționarea unității de învățământ, cine sunt cadrele didactice și personalul auxiliar în instituția dată).

Se propune ca demersul didactic să cultive următoarele *atitudini*:

- atitudine pozitivă față de sine-alteritate-școală (noul context);
- motivația de a veni la școală;
- autonomia personală (educarea discernământului astfel încât elevul să-și cunoască interesele, să poată exprima ce înseamnă binele propriu și, mai ales, să dobândească posibilitatea de a alege direcția pe care dorește să o urmeze în acțiunea personală);
- respect față de fiecare elev;
- nonjudecarea și încurajarea permanentă a elevilor;
- stimularea dinamicii de grup și a implicării tuturor elevilor/ responsabilizare;
- formarea unor reprezentări pozitive privind derularea programului și oportunitățile oferite de acesta.

√ **Sugestii privind activitățile de învățare**

Activitățile propuse în cadrul Modulului 0 se vor desfășura în cadrul unor scenarii didactice atractive, dinamice, care să îmbine activitatea individuală și frontală cu cea în perechi sau în grup. Scenariile didactice vor fi structurate pe modelul: *orientare* (intrare în contextul programului „A doua șansă“, familiarizarea cu demersul propriu-zis al acestui program, cadre didactice, colegi), *achiziții* (dobândirea cunoștințelor despre program), *reflecție* și *aplicare*.

Lista de activități de învățare de mai jos are titlu de exemplu și poate fi îmbogățită în activitatea curentă cu alte tipuri de activități de învățare:

- **activități prin intermediul cărora vor fi valorificate preachițiile anterioare ale elevilor:**
 - „*Biblioteca vie*“ – activitate prin intermediul căreia sunt împărtășite experiențe de viață/ profesionale ale elevilor;
 - „*Cafeneaua mondială*“ – discuție care permite elevilor să își împărtășească experiențele anterioare.
- **activități de autoprezentare:**
 - „*Autoportret*“ – distribuți elevilor o foaie de hârtie și un creion. Cerința este elaborarea unui desen sau scrierea unei fraze, care va folosi la prezentarea fiecăruia și va descrie modul propriu de a fi, de a simți. Textul scris poate fi chiar titlul unui film, cântec sau orice altceva care exprimă cum se percepe fiecare în momentul respectiv. După ce sarcina a fost rezolvată, fiecare elev se va prezenta prin ceea ce a desenat sau a scris și va explica alegerea făcută.
- **conștientizarea propriei identități:**
 - „*Cine sunt eu?*“ – cereți elevilor să răspundă la întrebarea *Cine sunt eu?* pe un bilețel și notați pe tablă răspunsurile elevilor, încercând o grupare a acestora (de exemplu, aspecte legate de gen: fată/ băiat, aspecte legate de roluri sociale: fiică, frate, prieten, coleg etc., zodia: vârsător, berbec, rac, scorpion etc., aspecte legate de caracteristici de personalitate: vesel, optimist, trist, bun etc. Mai departe, împărțiți elevilor fișele de lucru și solicitați să le completeze cu cât mai multe caracteristici care definesc propria lor identitate. Încheiați activitatea prin analiza răspunsurilor și discutați despre: caracteristicile care pot defini propria identitate și factorii care influențează identitatea.
- **intercunoaștere prin cooperare în grup:**
 - „*Călătoria noastră!*“ – comunicați elevilor că vor face un exercițiu în cadrul căruia vor avea posibilitatea să se cunoască mai bine. Împărțiți elevii în 4-5 echipe și le distribuți cartoane, lipici și creioane colorate. Cu ajutorul acestor materiale, fiecare

echipă va realiza un mijloc de transport (tren, mașină, avion, vapor etc.) și va inventa o poveste precizând: de unde vine, cine sunt pasagerii (membrii echipei) și care este destinația (aceasta va fi negociată între echipe, fiindcă trebuie să fie aceeași pentru toate echipele). După rezolvarea acestei sarcini, „operele“ vor fi prezentate și expuse în clasă. Rugați elevii să precizeze prin ce diferă grupele între ele și ce au în comun. Odată ajunși la „destinație“, urmează discuții despre ceea ce pot realiza împreună!

- **exerciții de comunicare eficientă** (ascultare activă, reguli de comunicare și negociere):

- elaborarea blazonului grupei;

- „*Reporterii de o zi*“ – cereți elevilor să vă dea exemple de teme preferate de ei: familie, muzică, film, modă, sport etc. Spuneți-le că azi clasa lor se va transforma într-un studio TV, unde vor putea obține mai multe informații despre aceste teme de la diverși invitați (colegii lor). Alegeți doi elevi care vor interpreta rolul reporterului și rolul invitatului (intervievatului). Dați-le următoarele instrucțiuni: reporterul va asculta ceea ce îi spune invitatul său și va folosi toate mijloacele cunoscute pentru a-i transmite că înțelege mesajul; invitatul va trebui să dea cât mai multe amănunte despre tema aleasă (de comun acord cu reporterul); restul clasei – observatorii – vor urmări dialogul dintre cei doi și vor identifica elementele utilizate de reporter pentru a arăta că înțelege mesajul. Aceste elemente vor fi notate pe o hârtie de către fiecare observator. Acest pas poate fi repetat de 3-4 ori. Discuții: care sunt elementele cele mai eficiente în comunicarea interpersonală, comportamente care dau dovadă de ascultare sau non-ascultare etc.

- **identificarea situațiilor conflictuale și posibilele modalități de rezolvare a acestora:**

- „*Semaforul conflictelor*“ – cereți elevilor să dea exemple de situații conflictuale cu care s-au confruntat sau despre care știu mai multe lucruri de la TV (știri, filme), din ziare sau din viața cotidiană. Alegeți 1-2 din situațiile prezentate de elevi și rugați-i să le detalieze: identificați împreună ce a generat conflictul, cum s-a manifestat acesta și modalitatea prin care s-a rezolvat. Explicați-le care sunt cauzele posibile ale apariției conflictului și câteva strategii de abordare constructivă a acestuia, după care cereți-le să aleagă una din strategiile prezentate anterior și să explice cum putea fi rezolvată situația discutată prin strategia invocată.

Solicitați elevilor să facă analogia între culorile semaforului și rezolvarea unui conflict: (la roșu – te oprești, nu reacționezi impulsiv; la galben – analizezi problema și încerci să găsești cea mai bună soluție; la verde – acționezi, pui în aplicare soluția găsită). Realizați cu elevii un afiș care să ilustreze aceste faze ale abordării conflictului.

- **exerciții de conștientizare a emoțiilor:**

- „*Cum ar arăta emoțiile mele dacă le-aș vedea?*“ – solicitați elevilor să deseneze starea emoțională pe care o trăiesc vis-à-vis de școală, printr-un obiect sau fenomen. Fiecare elev va argumenta alegerea făcută.

- **alcătuirea unui registru personal cu toate cunoștințele despre programul „A doua șansă“:**

- „*Vreau să știu mai mult!*“ – elaborarea unui plan de culegere a informațiilor pentru a înțelege demersul din cadrul programului „A doua șansă“. Povestiți elevilor despre programul „A doua șansă“ și cereți-le să spună ce știu despre acest subiect, apoi întrebați-i din ce surse au aflat aceste informații și cum ar proceda dacă ar dori să știe mai mult despre programul „A doua șansă“. Împreună cu ei, întocmiți o listă cu ceea ce nu știu despre acest program (exemplu: perioada de pregătire pentru educația de

bază și pregătirea profesională, cerințe, evaluare, beneficii, responsabilități, drepturi etc.) și explicați-le fiecare aspect enunțat.

- exerciții de explorare a oportunităților programului „A doua șansă“;

- „*Întâlnire de gradul 0*“ – invitați 2-3 absolvenți ai programului „A doua șansă“, care vor povesti elevilor despre evoluția lor profesională. Întrebări cheie: Care au fost posibilitățile lor înainte de a intra în programul „A doua șansă“? Acest program a schimbat traiectoria lor? Dacă da, cum? Ce fel de oportunități au avut după absolvire? Cum ar fi fost viața lor fără această experiență?

Sugerăm și accesarea site-urilor: www.go.ise.ro (pentru explorarea perspectivelor de carieră); www.anofm.ro (pentru informații privind piața muncii, organizarea târgurilor locurilor de muncă); www.cnrop.ise.ro (pentru informații despre posibilitățile de educație și formare profesională la nivel național/ european).

• **activități de formulare a scopurilor personale:**

- „*Care sunt scopurile mele?*“ – prezentați elevilor mai multe imagini cu diferite jocuri sportive, iar pentru fiecare situație identificați scopul jocului. Cereți-le apoi să se gândească la analogia dintre sport și viață (prin ce se aseamănă sportul cu viața?). Scrieți pe tablă răspunsurile elevilor și adăugați la acestea și cele de mai jos (dacă nu au fost spuse): scopurile ne arată direcția, ghidează deciziile, ne arată clar ceea ce ne dorim să obținem, se realizează într-un anumit timp (cu limită de timp). Pentru a realiza unele scopuri, trebuie să lucrăm în echipă și nimeni nu-și realizează toate scopurile în același interval de timp, ci pas cu pas! Explicați elevilor că scopurile pe care o persoană reușește să le atingă într-o perioadă scurtă de timp (o săptămână, o lună) se numesc *scopuri de scurtă durată* (exemplu: câștigarea meciului Steaua-Dinamo), iar cele care se realizează într-o perioadă mai lungă de timp (câțiva ani) sunt *scopuri de lungă durată* (exemplu: câștigarea Campionatului național). Cereți elevilor să elaboreze o listă personală cu 4 scopuri de scurtă durată și 2 scopuri de lungă durată.

√ **Sugestii privind evaluarea**

Evaluarea elevilor la finalul Modulului 0 va avea în vedere:

- gradul implicării și participării în cadrul activităților;
- măsura adaptării la cerințele programului „A doua șansă“ – învățământ secundar inferior;
- măsurarea și aprecierea competențelor elevilor (ce poate să facă elevul cu ceea ce știe);
- accentuarea elementelor de ordin calitativ (valori, atitudini).

Evaluarea se realizează pe baza:

- grilei de prezență a elevilor, realizată și completată de către profesor;
- fișei de observație a elevului, realizată și completată de către profesor;
- documentelor de portofoliu (*Orarul clasei, Lista disciplinelor de învățământ din anul școlar în curs, Lista întrebărilor/ temerilor/ problemelor* ridicate de integrarea în programul „A doua șansă“ – învățământ secundar inferior, precum și *Lista răspunsurilor/ soluțiilor primite/ identificate, Inventarul contribuțiilor personale la activitățile de grup* organizate în cadrul Modulului 0).

Modulul 0 se va finaliza prin comunicarea:

- progresului obținut de elevi în această perioadă;
- schimbărilor pozitive de atitudine față de sine, față de ceilalți, față de școală;
- calităților elevului, care îi vor asigura succesul școlar în continuare.

D. BIBLIOGRAFIA SPECIFICĂ MODULULUI

1. Băban, A., *Consiliere educațională – ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Editura Ardealul, Cluj-Napoca, 2001.
2. Copoeru, L., *ABC-ul programului „A doua șansă“*. Ghid pentru managerii școlari, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
3. Gavreliuc, A., *O călătorie alături de „celălalt“*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002.
4. Goleman, D., *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București, 2008.
5. Manes, S., *83 de jocuri psihologice pentru animarea grupurilor*, Editura Polirom, Iași, 2008.
6. M.E.C.T.S., *Metodologia privind organizarea procesului de învățământ în cadrul Programului „A doua șansă“ pentru învățământul secundar inferior*, O.M.E.C.T.S. nr. 5248/ 31.08.2011.
7. Miclea, M., *Consiliere și orientare – ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004.
8. Satir, V., *Arta de a făuri oameni*, Editura Trei, București, 2010.

MODULUL 1: *Călătoria*

A. NOTĂ DE PREZENTARE A MODULULUI

Modulul 1 s-a născut ca răspuns la nevoile elevilor de la „A doua șansă“ de a avea la dispoziție o disciplină prin intermediul căreia să-și completeze educația de bază, care să le ofere un ansamblu de competențe, deprinderi și abilități menite să-i ajute să-și gestioneze dezvoltarea personală, învățarea și inserția pe piața muncii. A învăța cum să înveți, să te adaptezi la schimbare și să dai un sens vastului flux de informație reprezintă deprinderi generice necesare fiecărui cetățean în societatea cunoașterii.

Grupul de elevi de la „A doua șansă“ este alcătuit din persoane care, din diverse motive, au întrerupt școala. Această ieșire din sistemul de învățământ limitează șansele de dezvoltare personală a cetățenilor și, pentru unii, reprezintă un moment de ruptură generator de discrepanțe, inegalități și inechități sociale. Prin recunoașterea competențelor dobândite pe căi nonformale și prin formarea de noi competențe în cadrul modulului 1, elevii își egalizează șansele de dezvoltare personală și de participare activă în toate sferele vieții publice moderne.

Denumirea modulului 1 (*Călătoria*) sugerează traseul virtual pe care elevul îl are de parcurs spre sine (prin autocunoaștere) și spre ceilalți (prin informare, învățare, adaptare), în scopul armonizării personale, al îmbunătățirii calității vieții și al adaptării la realitatea lumii contemporane. Modulul este structurat pe trei secțiuni, al căror titlu reflectă metaforic competențele și conținuturile tematice abordate:

Modulul 1A – *Eu și proiectul meu* (autocunoaștere și autodezvoltare);

Modulul 1B – *Surse și resurse* (modalități și contexte favorabile informării și învățării);

Modulul 1C – *Împreună* (incluziune și responsabilitate socială, orientarea spre un stil de viață de calitate).

Construcția modulului se întemeiază pe următoarele asumții:

- Omul secolului XXI nu poate înainta în profesie și în viață construind/ anticipând un singur traseu de dezvoltare personală și, implicit, profesională. El trebuie să-și pregătească un proiect de posibile căi de exprimare, respectiv de dezvoltare personală. Într-o societate dinamică și competitivă, cum este cea actuală, elevul de la „A doua șansă“ se poate confrunta cu mai multe tipuri de viitor posibil, precum și cu multiple alegeri de făcut. În acest context este perimată ideea alegerii unei profesii unice, ideale și definitive, pentru toată viața. Mediul socio-profesional actual presupune o permanentă schimbare de ritm și de orientare.
- În societatea actuală, oamenii sunt supuși unui asalt informațional. Multiplicarea rapidă a cantității de informație și capacitatea limitată a ființei umane de prelucrare a ei solicită dezvoltarea unor abilități de organizare și tratare a informațiilor în beneficiul propriei activități. Orice sursă de informare corect valorificată reprezintă o resursă potențială de învățare, de cunoaștere și de dezvoltare.
- Toate acțiunile noastre, tot ce întreprindem aduce o îmbunătățire la nivelul modului în care existăm și ne relaționăm cu noi înșine și cu lumea și ne conduce spre un stil de viață de calitate. Astfel, aplicarea normelor de conviețuire în grup, acceptarea diversității codurilor culturale și respectul alterității, răspunderea personală/ socială față de orice comportament de risc, acceptarea crizei ca un moment de „oportunitate“ în evoluția personală, precum și monitorizarea reacțiilor personale în fața schimbării determină elevii de la „A doua șansă“ să construiască atitudini, conduite, caractere nu doar „alături“ ori „laolaltă cu...“, ci mai ales „împreună cu...“ și „în slujba și folosul lor și al semenilor“.

Parcursul modulului M1 înzestreaază elevul de la „A doua șansă“ cu:

- abilități de autocunoaștere și dezvoltare personală;
- abilități de comunicare și interrelaționare constructivă;

- abilități de selectare și valorificare a informațiilor în propria activitate;
- abilități de integrare socială și profesională;
- abilități de adaptare creatoare la solicitările mediului în scopul îmbunătățirii calității vieții.

Acest set de competențe de bază îmbogățește capitalul cultural, social și uman al elevului și îi asigură:

- a. împlinirea personală și dezvoltarea pe parcursul întregii vieți (capitalul cultural);
- b. incluziunea, implicarea și responsabilitatea socială (capitalul social);
- c. facilitarea accesului pe piața muncii (capitalul uman).

Modulul 1 se parcurge pe durata a trei ani de studiu consecutiv. Ținând cont de particularitățile programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior (ce promovează învățarea bazată pe competențe) și luând în considerare caracteristicile educației adulților (ce solicită concentrarea, consistența și coerența conținuturilor tematice), modulul a fost structurat pe trei părți/ secțiuni (A, B și C), ce se livrează consecutiv de-a lungul celor 3 ani de studiu. Astfel: anului I de studiu îi revine modulul 1A, intitulat *Eu și proiectul meu*, anului II de studiu – modulul 1B (*Surse și resurse*) și anului III – modulul 1C (*Împreună*).

B.

Modulul 1A – Eu și proiectul meu

COMPETENȚA GENERALĂ: Dobândirea abilităților de autocunoaștere și dezvoltare personală

Competențe specifice	Conținuturi
1. Autoevaluarea obiectivă a caracteristicilor personale	<ul style="list-style-type: none"> • Autocunoaștere - Omul – purtător de identități cumulate (juridică, bio-psiho-socială/ personală, etnică și confesională); - Individ, persoană, personalitate, personaj. • Identitate autopercepută - <i>Imaginea de sine</i> (structuri ale Eului și rolul lor în formarea imaginii de sine: Eul actual, Eul viitor, Eul ideal...); configurația Eului actual – interrelații între componentele acestuia. • *Rolul percepției, reprezentării și memoriei în formarea imaginii de sine; - <i>Stima de sine</i> (atitudinea pozitivă/ negativă față de propria persoană); impactul etichetărilor. • Reușita personală: aptitudini, încredere în sine, afirmare de sine. • Deprinderi, interese, motivație și performanță; optimumul motivațional. • Abilități de comunicare. Comunicarea pasivă, asertivă, agresivă. Scenariu de modificare a comunicărilor nonasertive. Stările Eului și implicațiile acestuia în procesul de comunicare. Elemente de analiză tranzacțională. • Comunicarea non-verbală și paraverbală. Gestică, mimica, postura. Empatia. Inteligența emoțională.
2. Utilizarea conceptelor specifice psihologiei în organizarea demersurilor de autocunoaștere	<ul style="list-style-type: none"> • Ipostazele psihicului uman (relația Sine-Eu). Niveluri ale vieții psihice: conștient, subconștient, inconștient. • Temperamentul (tipuri temperamentale). • Elemente de personalitate și de psihologia dezvoltării. Personalitatea ca sistem de însușiri. Stadiile dezvoltării personalității: copilăria, pubertatea, adolescența, tinerețea, maturitatea, bătrânețea. Caracteristici asociate fiecărei vârste. • *Caracter (trăsături și atitudini). Profile caracteriale ale personalității.
3. Utilizarea algoritmului gând-emoție-comportament în gestionarea unor situații problemă	<ul style="list-style-type: none"> • Gânduri, emoții, comportamente dezadaptative. *Afectivitate și gândire. Modalități de ameliorare și (re)educare rațional-emotivă. Relația eveniment-gând-emoție (interiorizată sau exprimată). • Exprimarea adecvată a emoțiilor. • Tehnici de autocontrol.
4. Elaborarea proiectului de dezvoltare personală	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza SWOT - <i>puncte tari:</i> caracteristici personale care susțin dezvoltarea personală; - <i>puncte slabe:</i> caracteristici personale care necesită ameliorare.

	<ul style="list-style-type: none">• Nevoi personale în alegerea carierei. Nevoile speciale ale persoanelor cu dizabilități.• Criterii ale excelenței.• Influența autoeficienței percepute asupra traseului de dezvoltare personală (modele de gândire, procese motivaționale, afective și de selecție).• Niveluri de diagnosticare a eficienței (alegeri, perseverență, stres și anxietate în fața sarcinii).• Planificarea carierei. Muncă, ocupație, carieră – delimitări.• Competențe: intelectual-cognitive, de execuție (profesionale), de relaționare (sociale).• Inteligențe multiple. Tabloul intereselor, priceperilor și tipurilor de învățare după H. Gardner.• Activitatea la locul de muncă (existent sau vizat): sarcini, responsabilități, mediu de lucru, orar.• Influența factorilor economici, sociali, culturali, familiari asupra deciziei de carieră.• Impactul stereotipurilor de gen asupra deciziei de carieră.• Inventarul resurselor personale și profesionale. Managementul resurselor personale. Analiza valorilor și a domeniilor de interes.• Relația dintre planificarea carierei și planificarea vieții.
--	--

*Conținuturi tematice opționale.

Modulul 1B: Surse și resurse

COMPETENȚA GENERALĂ: Dezvoltarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în propria activitate

Competențe specifice	Conținuturi
1. Identificarea rolului informațiilor în procesul de cunoaștere, învățare, acomodare și adaptare	<ul style="list-style-type: none"> • Realitatea – un vast câmp informațional • Informație și comunicare; • Informație și adaptare. • Validitatea/ invaliditatea informațiilor. Surse • Modalități/ perspective de lectură a realității. Optimism/ pesimism. • Lectura de marketing: pliante, broșuri, reclame, prospecte ale unor produse.
2. Exersarea deprinderilor de accesare și utilizare a unor surse de informare necesare în propria activitate	<ul style="list-style-type: none"> • Explorarea documentară în bibliotecă și în spațiul CDI • Rețele de informare computerizată; Internetul; • Surse și resurse documentare: enciclopedii, dicționare, periodice, buletine informative. • Analiza opțiunilor personale de carieră • Pregătirea educațională necesară pentru ocuparea unui loc de muncă. Nevoile pieței muncii la nivel local/ regional/ național/ internațional. Surse credibile de informare. • Condiții de angajare. Aspecte juridice, atribuții și responsabilități. Competențe și standarde de conduită profesională. • Criterii de alegere a unei meserii • Prospekțiuni anticipative în scopul formulării deciziei de carieră; • Meserii, profesii, ocupații solicitate pe piața muncii.
3. Aplicarea unor strategii de învățare eficiente și personalizată	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnici de lectură • Relația stimul-informație-mesaj-cogniție. • Principii ale învățării. Reguli, motivații, strategii. • Stiluri de învățare. *Atenția • Factori/ condiții care frânează/ stimulează învățarea. • Rezolvarea de probleme. Strategii rezolutive. • Rolul creativității în învățare și în rezolvarea de probleme în viață și la locul de muncă.
4. Demonstrarea și exersarea deprinderilor de planificare	<ul style="list-style-type: none"> • Managementul timpului și al priorităților • Planificarea activităților zilnice. Planificarea la locul de muncă. Planificarea învățării; • Evaluarea obiectivelor (urgente, mai puțin urgente, importante, mai puțin importante); • Interdependența obiectivelor/ scopurilor; • Tipuri de abordare a managementului timpului (organizat, războinic, centrat pe scop etc.) după S. Covey; • Scopuri pe termen lung/ pe termen scurt.

Modulul 1C: Împreună

COMPETENȚA GENERALĂ: *Dobândirea abilităților de management al unui stil de viață de calitate*

Competențe specifice	Conținuturi
1. Analiza și argumentarea rolului pe care grupul îl are în socializarea persoanei	<ul style="list-style-type: none"> • Comportamente de cooperare/ necooperare în grup • Relațiile interpersonale • Comunicarea în cadrul grupului. • Grup, grupare, organizație. Delimitări și distincții. Apartenența la grup, grupare, organizații. • Grupul ca resursă de susținere. Grupul de suport. • Reguli de funcționare a grupurilor. Norme de grup. • Familia. Rolul ei în dezvoltarea personală.
2. Însușirea unor deprinderi de comunicare eficientă în contexte sociale și culturale diferite	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicarea eficientă. Ascultare activă, adresarea întrebărilor. • Comunicarea în familie și la locul de muncă. Relația părinți-copii. • Comunicarea interculturală. Coduri culturale. Diversitate culturală. Prejudecăți și stereotipii. • Abilități de negociere a conflictelor.
3. Identificarea și exersarea de conduite adaptative	<ul style="list-style-type: none"> • Managementul stresului și al situațiilor de criză • Stres. Componente. Factori de stres. Mecanisme de apărare; • Statut și rol social. Echilibrarea expectanțelor; • Situații de criză. Strategii anti-criză. Conduita proactivă; • *Creativitatea și generarea de soluții/ alternative. • Percepții și atitudini în fața schimbării • Relația obiective-motivație-reușită-responsabilitate. Schimbare și dezvoltare personală; • Evaluarea riscurilor schimbării. • Voluntariatul.
4. Recunoașterea și prevenirea unor situații și comportamente cu potențial de risc	<ul style="list-style-type: none"> • Trafic de ființe umane. Rețele de prostituție. Violența domestică. • Relații abuzive și de exploatare. • Comportamente adictive (droguri, alcool, tutun, anorexie, bulimie etc.).
5. Aplicarea normelor preventive și de igienă a vieții sociale în contexte particularizate	<ul style="list-style-type: none"> • Reguli de circulație. Centura de siguranță. • Măsuri de prevenire a incendiilor. • Tehnici de prim ajutor. • Modalități de acțiune în caz de accidente, incendii, inundații, cutremure.

Potrivit Cadrului European de Referință al competențelor cheie, în urma parcurgerii secvențelor tematice ale Modulului 1 (A, B și C), elevii vor dobândi:

Competențe-cheie dezvoltată	Definire a competenței	Cunoștințe	Abilități	Atitudini
Competențe de comunicare în limba maternă	Abilitatea de a exprima și de a interpreta gânduri, sentimente și fapte, atât într-o formă scrisă, cât și într-o formă orală, într-o varietate de contexte culturale și sociale.	<ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe de stil și exprimare verbală și scrisă; - recunoașterea diferitelor tipuri de interacțiune verbală (conversație, dezbateri, interviu etc.); - înțelegerea caracteristicilor paralingvistice ale comunicării (tonalitatea vocii, expresia facială, limbajul postural, mimica, gestica); - recunoașterea varietății modurilor de comunicare în funcție de contexte specifice. 	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de a comunica în formă scrisă sau orală; - abilitatea de a înțelege și de a-i face pe ceilalți să înțeleagă diverse mesaje într-o varietate de situații; - abilitatea de a formula argumente în formă verbală și scrisă într-o manieră convingătoare. 	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea unei atitudini pozitive față de limba maternă; - abordarea unor opinii și argumente ale altora într-o manieră critică și constructivă; - dezvoltarea unei atitudini pozitive față de comunicarea culturală.
Competențe de „a învăța cum să înveți”	Abilitatea de a-și organiza și regla activitatea de învățare individuală și în grup.	<ul style="list-style-type: none"> - cunoștințe despre oportunitățile de (auto)educație și formare; - cunoștințe despre modul în care deciziile luate pe parcursul traseului de educație influențează orientarea carierei; - cunoștințe despre punctele forte și punctele slabe ale unei abilități/ deprinderi/ calificări; - cunoașterea oportunităților de educație și de pregătire profesională. 	<ul style="list-style-type: none"> - autoadministrarea învățării și monitorizarea orientării carierei; - gestionarea informațiilor într-un mod autonom, riguros și perseverent în procesul de învățare. 	<ul style="list-style-type: none"> - automotivare; - atitudine pozitivă față de învățare; - adaptare și flexibilitate.

<p>Competențe civice, interculturale și de relaționare interpersonală</p>	<p>Abilitatea de a participa eficient și constructiv la rezolvarea problemelor vieții sociale și de a interacționa cu alte persoane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea codurilor de conduită general acceptate sau promovate în societate; - cunoștințe despre modul în care ne putem conserva sănătatea (fizică, mentală, emoțională). 	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de a comunica în mod constructiv în diferite contexte sociale; - abilitatea de a fi empatic și de a genera sentimentul de încredere în relațiile cu ceilalți; - abilitatea de a exprima propriile frustrări în mod constructiv; - controlul agresivității/ violenței; - abilitatea de a delimita viața personală de cea profesională; - acceptarea diversității; - abilitatea de a manifesta solidaritate și interes în rezolvarea problemelor altora; - abilitatea de a profita de oportunitățile oferite de U.E. 	<ul style="list-style-type: none"> - interes și respect față de alții; - depășirea stereotipurilor și prejudecăților; - dispoziția spre negociere; - integritate; - asertivitate; - toleranță; - sentimentul apartenenței; - acceptarea ideii de egalitate în drepturi între cetățeni; - acceptarea diferitelor sisteme de valori specifice grupurilor religioase și etnice.
<p>Competențe antreprenoriale</p>	<p>Abilități de acceptare a schimbării, asumarea responsabilității pentru acțiunile personale, stabilirea de obiective, motivație pentru a reuși.</p>	<p>- cunoașterea căilor de identificare a celor mai bune șanse de reușită.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de organizare, analiză, comunicare și evaluare, abilitatea de a fi flexibil și cooperant în munca de echipă; - abilitatea de a-și identifica propriile puncte slabe/ tari; - abilități de proiectare și implementare; - abilitatea de acționa proactiv și de a răspunde pozitiv la schimbări; - abilitatea de a evalua și de a prelua riscuri 	<ul style="list-style-type: none"> - inițiativă; - atitudine pozitivă în fața schimbării; - dorința de a manifesta inițiative antreprenoriale la locul de muncă, acasă, în comunitate.
<p>Competențe de exprimare artistică</p>	<p>Abilități de exprimare creativă a ideilor, a experiențelor de viață și a emoțiilor.</p>	<p>- recunoașterea importanței factorilor estetici în viața de zi cu zi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - abilitatea de exprimare creativă a propriilor opinii; - abilitatea de a crea conexiuni între propriile puncte de vedere și cele ale altora. 	<ul style="list-style-type: none"> - deschidere spre diversitate; - un puternic sentiment al identității, corelat cu respectul pentru diversitate.

C. SUGESTII METODOLOGICE

- Modulului 1 îi sunt alocate un număr de 120 de ore, împărțite echilibrat pe parcursul a 3 ani de studiu, respectiv 40 de ore pe an, dintre care: 30 de ore de predare/ evaluare/ învățare și 10 ore la dispoziția profesorului.
- Modulul 1 corelează într-o formă unitară competențe și conținuturi tematice specifice disciplinelor *Consiliere și orientare* și *Psihologie*. Acest fapt solicită din partea profesorului o anumită atenție în utilizarea termenilor și a conceptelor de specialitate.
- Noțiunile psihologice sunt încorporate activ în procesul de formare/ conștientizare de competențe, ele fiind utilizate în măsura în care susțin cunoașterea, evaluarea și valorificarea resurselor personale.
- Conținuturile tematice marcate cu „*“ sunt opționale. Ele reprezintă aprofundări ale tematicilor de factură psihologică. Aceste conținuturi vor fi prelucrate la clasă în funcție de necesitățile grupului de elevi (exemplu: existența unor elevi care își exprimă intenția de a trece la învățământul de masă ori de a-și da examenul de bacalaureat), dar și în funcție de nivelul de pregătire al profesorului. Cadrele didactice care au studii de psihologie, psihopedagogie specială, științe sociale vor aborda cu o mai mare ușurință aceste teme. În condițiile în care unitatea de învățământ nu dispune de dascăli specializați în domeniile mai sus menționate, recomandăm colaborarea profesorului care predă disciplina *Consiliere și Orientare* cu psihologul școlii.
- Competențele generale asociate modulului 1 se dobândesc/ dezvoltă pe parcursul celor trei ani de studiu.
- Fiecare temă/ secțiune a modulului 1 (A, B și C) este subordonată formării cu preponderență a competenței generale și a competențelor specifice enunțate. Sugerăm profesorului ca în orele aflate la dispoziția sa să revină asupra acestor competențe și să le integreze în parcursul formării potrivit noilor abilități obținute și a conținuturilor asimilate (de exemplu: în anul doi de studiu al Modulului 1 se urmărește dezvoltarea abilităților de selectare/ valorificare a informațiilor în propria activitate. În cadrul orelor aflate la dispoziția profesorului se poate dezbate și analiza în ce mod această competență devine transferabilă pentru capitolul precedent, deci cum contribuie această abilitate la procesul de autocunoaștere, evaluare și valorificare a resurselor personale).
- În orele aflate la dispoziția profesorului sugerăm următoarele tipuri de activități: integrarea produselor activității (fișe de lucru, rezultate obținute la teste, eseuri, exerciții etc.) în proiectul de dezvoltare personală, a cărui elaborare începe la finele primului an de studiu; realizarea de diagnoze inițiale ale nivelului de pregătire a elevilor; tratarea aprofundată ori extinsă a unor conținuturi ce susțin formarea de competențe generale/ specifice; studii de caz; analizarea unor probleme ce intră în sfera disciplinei *Consiliere și orientare*; consiliere de grup; orientarea carierei, cunoașterea particularităților grupului de elevi, teste psihometrice și sociometrice etc.

Având în vedere caracteristicile programului „A doua șansă” – învățământ secundar inferior, programa dispune de o anumită flexibilitate ce conferă demersului didactic grade sporite de libertate. Astfel:

- în organizarea activităților de învățare-consiliere se valorifică experiențele și prerechizitele (achizițiile anterioare) elevilor;
- conținuturile tematice sunt orientative. Consilierul le poate reordona, simplifica, re poziționa sau condensa în măsura în care nu afectează dobândirea competențelor de bază și a celor specifice;

- activitățile se pot realiza optim atât pe parcursul unei ore, cât și pe durata a 2 ore consecutiv. Criteriul alegerii îl poate constitui extensiunea sau adâncimea de explorare a conținutului tematic. Se sugerează însă realizarea conținuturilor tematice pe durata a 2 ore, acest tip de activități fiind specific procesului de învățare la adulți.

Organizarea și derularea activităților școlare la disciplina *Consiliere și orientare* se realizează ținând cont de următoarele aspecte:

- a. **abordarea holistică, integrativă a problematicii omului contemporan**, pe care o propune disciplina *Consiliere și orientare*. Drept urmare, competențele dezvoltate în cadrul disciplinei au rolul de a **conduce elevul spre elaborarea unui proiect de viață** conceput ca un proces aflat în continuă desfășurare.
- b. **schimbarea rolului profesorului, perceput ca facilitator, ghid, mentor, mediator, consilier, căruia îi revine misiunea să asiste elevii în alcătuirea unui repertoriu de scenarii alternative, cu funcție adaptativă**, ca răspuns la solicitările unui mediu aflat în permanentă schimbare;
- c. **caracterul specific al activităților desfășurate în cadrul orelor de *Consiliere și orientare*, ce dobândesc valențele unui proces de consiliere de grup**. Aceasta presupune construirea unei relații speciale între consilier și elevi, relație bazată pe încredere, responsabilitate, confidențialitate și respect reciproc.
- d. **accentul pus pe latura formativă a demersului didactic îi implică direct pe elevi în actul propriei lor învățări/ deprinderi de competențe**. Participând activ/interactiv la actul propriei lor formări, ei își „procură“ dezvoltarea personală sub ghidarea și susținerea furnizorului de formare.
- e. **activitățile de învățare vor fi abordate în contexte specifice** (familiale, de muncă, de existență zilnică, de școală etc.) și vor avea ca finalitate soluționarea/ clarificarea unor probleme concrete de viață ca rezultat al obținerii unor abilități/ deprinderi/ competențe.
- f. **învățarea de conduite adaptative și deprinderea de noi competențe sunt rezultatul unui proces social realizat prin intermediul efortului personal și al interacțiunii cu ceilalți**.

√ Sugestii privind activitățile de învățare

- Strategiile didactice recomandate respectă specificul orelor de consiliere și au ca scop dezvoltarea competențelor enunțate prin programă.
- Sugerăm ca organizarea învățării să se realizeze adaptat naturii problematicii abordate și în funcție de experiența și particularitățile grupului de elevi.
- Scenariul didactic va urmări utilizarea metodelor de lucru active, interactive, centrate pe elev. Se va lucra individual și pe grupe, în funcție de natura activității.
- Sugerăm ca pre-achizițiile anterioare ale elevilor să fie valorificate prin intermediul unor activități de tipul:
 - „*Biblioteca vie*“ – activitate prin intermediul căreia sunt împărtășite experiențe de viață/ profesionale ale elevilor;
 - „*Oamenii – cărți*“ – activitate prin care este exploatat bagajul de cunoștințe al elevilor considerați „experți“ într-un domeniu de activitate;
 - „*Știu – vreau să știu – am învățat*“ – metodă ce integrează și momentul de curiozitate/ motivație personală – reflectare și transfer al cunoștințelor;
 - „*Jurnalul cu dublă intrare*“ – metodă care permite elevilor să-și valorifice gândurile, impresiile, sentimentele, cunoștințele personale apărute ca urmare a lecturii unui text;
 - „*SINELG*“ – metodă ce permite elevilor marcarea în text (cu simboluri distincte) sau pe caiet, în timpul predării, a cunoștințelor *pe care le aveau* despre problema

abordată, a cunoștințelor/ informațiilor *pe care le știau altfel*, a *cunoștințelor noi* și a *celor incerte ori care le trezesc curiozitatea*.

Oferim un model de proiectare a activității de consiliere la clasă, dar precizăm că nu este singurul valid:

- situație (problemă, proces, reacție, atitudine);
- definire;
- contextualizare (mediul de apariție);
- experiența personală versus experiența colectivă (evocare, confruntare, dezbateră, analiză, studiu de caz, joc de rol etc.);
- cauze/ efecte/ implicații/ consecințe;
- factori de dezvoltare, menținere, activare;
- reflecție;
- abilitate/ competență identificată/ dezvoltată/ exersată.

Activități caracteristice orelor de consiliere care au o arie generală de aplicabilitate: *brainstorming*-ul, Analiza SWOT, problematizarea, dezbateră frontală sau în grupuri și perechi, activitățile structurate, activitățile ludice și de relaxare (exercițiul respirației, vizualizarea creatoare), jocul de rol, simularea, studiul de caz, exercițiile cu simboluri și metafore, exercițiile de clarificare a valorilor, exercițiile de reflexie, exercițiile de argumentare, elaborarea de proiecte și portofolii, fișe de lucru și fișe de autoevaluare, inventarul de resurse, repertoriul de scenarii anti-criză, metodele interactive.

Dorim să precizăm că valoarea activităților este dată de felul în care sunt valorificate produsele finale. Această valorificare determină diferențierea și personalizarea evaluării. Activitățile propuse sunt orientative.

Exemple de tehnici/ metode și activități sugerate pentru dobândirea competenței generale și a celor specifice:

MODULUL 1A: *Eu și proiectul meu*

Competența generală: *Dobândirea abilităților de autocunoaștere și dezvoltare personală*

- brainstorming pe teme specifice;
- discuții de grup (tehnica cercului de discuții);
- eseuri (despre cum sunt, despre cum cred că sunt, despre cum mă percep ceilalți, despre autoeficiența percepută);
- completarea de fișe de autocunoaștere/ intercunoaștere (Fereastra lui Johari);
- liste de adjective pentru caracterizări personale și interpersonale;
- exerciții metaforice și art-creative (metafora în consilierea carierei);
- realizarea de postere/ afișe de autoprezentare;
- realizarea de broșuri și cărți de vizită (artizanale);
- reprezentări grafice pentru configurarea unor probleme;
- realizarea de mini-proiecte în scopul dezvoltării unor caracteristici personale;
- exprimarea emoțiilor, sentimentelor prin mișcare;
- tehnica colajului pentru exprimarea de sine;
- jocuri de rol;
- teste (BTPAC, InterOptions, Holland – variantele electronice);
- elaborarea planului de dezvoltare personală.

Competența specifică: Autoevaluarea realistă a caracteristicilor personale

Activitatea „Puncte tari, puncte slabe” – consilierul desenează pe o foaie de flipchart sau pe tablă un semn „+” (plus) și un semn „-” (minus). Mai întâi, elevii sunt întrebați la ce se gândesc când văd aceste simboluri, iar apoi sunt rugați să-și descrie propria persoană folosindu-se de ele („+” pentru caracteristici pozitive și „-” pentru caracteristici negative). Vor nota pe o fișă de lucru punctele tari și punctele slabe identificate. Consilierul va pregăti între timp un bol în care va introduce biletele având inscripționate semnul „+”, respectiv semnul „-”. Elevii vor trage câte un bilet și, în funcție de simbolul existent pe acesta, vor spune unul din punctele tari/ slabe pe care le-au identificat în prealabil.

În continuare se va realiza un exercițiu de reflecție personală, dar în cadrul colectivului clasei, pe bază de întrebări:

- Ce ați simțit că a fost mai dificil: să identificați plusurile sau minusurile?
- Ce ați învățat despre punctele voastre tari/ slabe?
- Considerați că există oameni care au doar minusuri, respectiv plusuri?
- S-a întâmplat să simțiți și să credeți că nu sunteți buni de nimic?
- Ce ați făcut cu acest simțământ/ gând...?

La final se poate solicita elevilor să scrie (tema de portofoliu) un eseu cu tema *Mă accept așa cum sunt, cu plusuri și cu minusuri*.

Competența specifică: Utilizarea conceptelor specifice psihologiei în organizarea demersurilor de autocunoaștere

Activitatea „Bilete de drum” – elevii sunt împărțiți pe grupe de 3-4 membri. Profesorul pune la dispoziția elevilor, pe o masă, 32 de bilețele conținând adjective ce reflectă trăsături caracteristice celor 4 tipuri temperamentale: sociabil, vorbăreț, prietenos, sensibil, nonșalant, energic, lipsit de griji, cu tendință de dominare, sensibil, neastâmpărat, impulsiv, agresiv, excitabil, schimbător, optimist, activ, pasiv, grijuliu, îngândurat, pașnic, controlat, sigur, echilibrat, calm, întristat, neliniștit, rigid, sobru, pesimist, rezervat, nesociabil, tăcut.

Elevilor li se cere să-și aleagă 7 bilețele ce exprimă adjective care simt că îi definesc. După ce își notează însușirile conținute pe bilet, sunt rugați să pună biletele înapoi pe masă pentru a avea și ceilalți acces la ele. În a doua parte a activității, fiecare elev va alege 3 adjective pentru a-și caracteriza fiecare coleg de echipă în parte, motivându-și alegerea făcută (exemplu: „eu te consider o persoană optimistă pentru că...”).

Valorificarea exercițiului se face în patru etape. În prima fază, elevii își identifică portretul temperamental în funcție de cele 7 adjective alese. În cea de-a doua fază meditează la direcția, drumul de viață spre care îi conduce fiecare dintre cele 7 adjective. În cea de-a treia fază, ei reflectează asupra atribuirilor făcute de către ceilalți colegi la adresa lor. În cea de-a patra fază, elevii vor fi invitați ca, pornind de la portretul lor temperamental, să identifice un personaj de roman, de film, de desene animate, actor, artist, cântăreț etc., ce are însușiri temperamentale asemănătoare cu ale lor.

Competența specifică: Utilizarea algoritmului gând-emoție-comportament în gestionarea unor situații problemă

Activitatea „CV-ul meu emoțional” – elevii sunt sfătuiți să reflecteze la evenimente din viața lor și să-și alcătuiască un CV emoțional. Acesta va trebui să conțină: vârsta la care s-a petrecut evenimentul, emoția/ emoțiile însoțitoare, gândurile relativ la întâmplare și comportamentul efectiv al elevului în fața evenimentului respectiv.

Valorificarea activității. Profesorul va urmări să antreneze elevii într-o discuție în care aceștia:

- a) să-și compare perspectivele personale asupra evenimentelor trecute;
- b) să-și ofere feed-back-uri constructive și exemple de conduite adaptative în raport cu diferite evenimente.

Competența specifică: Elaborarea proiectului de dezvoltare personală

Activitatea „Piramida scopului personal” – elevilor li se solicită să deseneze o piramidă. În interiorul acesteia vor scrie care este scopul lor în viață. Pe cele trei laturi ale piramidei sunt rugați să noteze trei cuvinte care descriu cel mai bine esența lor, cine sunt acum și cine își doresc să devină. În funcție de cele scrise, vor alcătui un plan de acțiune pentru atingerea scopului propus. La finalul activității, profesorul va antrena o dezbatere pe marginea eficienței/ justei căilor de atingere a scopurilor.

MODULUL 1B: Surse și resurse

Competența generală: *Dezvoltarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în propria activitate*

- Realizarea de sondaje, previziuni;
- Explorări informaționale în vederea orientării carierei, a cunoașterii oportunităților de muncă pe plan național și internațional, precum și a identificării documentelor necesare angajării: www.europass-ro.ro, www.go.ise.ro, www.cnrop.ise.ro, www.ploteus.net, www.capp.ise.ro, www.cedu.ro, www.anofm.ro.
- Completarea unor fișe de lectură;
- Realizarea de inventare/ liste de idei/ ierarhizări de idei;
- Interviuri;
- Reamintirea unor fapte pornind de la informații;
- Realizarea de analogii în scopul facilitării învățării;
- Mnemotehnici;
- Exerciții individuale și de grup în scopul identificării de mesaje (scrise, vizuale, auditive, grafice);
- Proiecte de grup privind managementul timpului și al priorităților;
- Planificări personale/ de grup pentru diferite activități;
- Dezbateri pe tema învățării eficiente;
- Eseuri;
- Întocmirea de jurnale, ziare (jurnalul orei, ziarul clasei);
- Căutarea de informații în scopul rezolvării creative a problemelor;
- Utilizarea întrebărilor-cheie (cine?, ce?, unde?, cum?);
- Exerciții de utilizare a cunoștințelor anterioare în demersul didactic.

Competența specifică: Identificarea rolului informațiilor în procesul de cunoaștere, învățare, acomodare și adaptare

Activitatea „Valiza personală” – se poate lucra individual sau pe grupe. Profesorul le cere elevilor să-și imagineze că pot călători singuri în țara visurilor lor (este preferabil să fie o țară în care nu au fost vreodată). Sarcina lor este de a-și pregăti „valiza” de drum, introducând în ea toate informațiile necesare călătoriei: unde se găsește acea țară, cum pot ajunge acolo, de ce am nevoie (acte, documente de drum, hrană, asigurări etc.), ce știu despre acea țară, ce aș vrea să mai știu, ce locuri doresc să vizitez, prin ce este renumită acea țară etc. și mai ales unde voi căuta, de unde voi face rost de informațiile necesare. La finalul activității, elevii vor împărtăși rezultatele investigației lor și vor reflecta asupra lucrurilor învățate.

Competența specifică: Exersarea deprinderilor de accesare și utilizare a unor surse de informare necesare în propria activitate

Activitatea „Ziarul căutărilor mele” – profesorul va cere elevilor să identifice un aspect al vieții lor în legătură cu care au nevoie de informații (căutarea unui loc de muncă, activități la locul de muncă existent, probleme legate de viața personală, școală etc.). Profesorul va atenționa elevii că activitatea se va derula pe parcursul unei unități de timp mai lungi (maxim 2 săptămâni), perioadă în care aceștia vor trebui să-și culegă informații despre aspectul personal ales și, pe baza acestora, să întocmească un ziar sau o pagină de ziar conținând surse de informare (site-uri, pagini web, cărți, reviste, oameni, instituții etc.) și informații relevante despre tema aleasă. Titlul ziarului va trebui să reflecte domeniul investigat. Elevilor li se va cere să răspundă următoarelor întrebări:

- a) Care au fost sursele de informare cele mai atractive?
- b) În ce măsură informațiile culese le-au fost de folos? Cum anume le-au valorificat?
Produsele acestei activități se vor afișa în clasă pentru a fi citite de colegi.

Competența specifică: Aplicarea unor strategii de învățare eficientă și personalizată

Activitatea „Sub bagheta lui Edison” – elevii își vor împărți pagina în trei coloane. Prima coloană se va intitula „Lista albă a învățării” și va conține factori care fac din învățare o experiență plăcută, reușită. A treia coloană se va numi „Lista neagră a învățării” și va conține factori ce fac din învățare o experiență neplăcută, nereușită, un eșec. Coloana din mijloc se va numi „Sub bagheta lui Edison” și va conține modalități prin care factorii care împiedică învățarea pot fi transformați în factori care susțin învățarea. Elevilor li se va spune cine a fost Thomas Edison – inventator și om de afaceri american (1847-1931), responsabil printre altele de apariția becului electric și a telefoniei. Apoi li se va scrie pe tablă un crez al acestuia: „Orice eșec este temporar. El este o modalitate de a identifica ce anume nu funcționează. Prin urmare, de fapt este un succes.”. Sarcina adresată elevilor: „Cum putem face ca învățarea să funcționeze, să fie o reușită?”.

Răspunsurile fiecărui elev vor fi făcute cunoscute în cadrul unei „Conferințe de presă”.
Învățămintele extrase se vor nota pe tablă și în caiet.

Competența specifică: Demonstrarea și exersarea deprinderilor de planificare

Activitatea „Eu – S.R.L.” – în loc de „Eu”, elevii își vor putea scrie prenumele lor. Elevii își vor împărți foaia pe trei coloane: în prima coloană vor nota obiective pentru următoarea săptămână, în cea de-a doua pentru următorul an, iar în cea de-a treia vor specifica resursele necesare și cum le vor obține.

Elevii își vor oferi feed-back-uri și vor dezbate pe grupuri mici. După o săptămână, profesorul va iniția o discuție asupra realizării/ nerealizării obiectivelor propuse. Se va reflecta asupra cauzelor.

MODULUL 1C: *Împreună*

Competența generală: *Dobândirea abilităților de management al unui stil de viață de calitate*

- Întocmirea unei hărți a problemelor;
- Identificarea rolurilor în cadrul grupului (testul Belbin);
- Activități de tipul „identificarea problemelor” și „găsirea soluțiilor”;
- Exerciții de implicare activă în soluționarea diferitelor probleme ale semenilor;
- Exercițiul valorilor;
- Analiza unor situații limită/ de urgență;
- Proiectarea unei campanii pentru apărarea unei cauze;

- Dramatizări, joc de rol;
- Imaginarea de scenarii în care se solicită o decizie;
- Analiza unor situații de discriminare/ segregare;
- Reflecții pe tema egalității de șanse;
- Proiectarea unor activități de voluntariat;
- Diseminarea unor tehnici de control al stresului.

Competența specifică: Analiza și argumentarea rolului pe care grupul îl are în socializarea persoanei

Activitatea: „*Mesaj de pe mare*“ – profesorul distribuie elevilor o foaie de hârtie albă. Îi invită pe elevi să descrie, cu toată sinceritatea, o problemă cu care se confruntă. Își pot imagina că scriu scrisoarea, mesajul, fraza unui prieten imaginar sau unei persoane necunoscute, investită cu rolul de salvator. Textul, anonim, va fi încredințat profesorului, care, după ce a adunat toate lucrările, le va „amesteca“ și le va redistribui în așa fel încât fiecare elev să primească mesajul unui coleg. După o atentă lectură a mesajului, cititorul va face considerații personale, va oferi sugestii, sfaturi, încurajări. Grupul va interveni și el. La sfârșitul activității, fiecare elev va scrie pe un bilețel/ tablă/ flipchart un mesaj de mulțumire, recunoștință la adresa grupului.

Competența specifică: Însușirea unor deprinderi de comunicare eficientă în contexte sociale și culturale diferite

Activitatea: „*În papucii lui...*“ – profesorul va solicita doi elevi voluntari. El va indica diferite contexte, iar aceștia vor trebui să improvizeze dialoguri cât mai adaptate mediului sugerat (exemplu: „Suntem la dentist în sala de așteptare...“, „Ne aflăm în tren. Acesta întârzie...“, „Suntem doi prieteni la un meci de fotbal, dar suntem fani ai unor echipe adverse...“, „La coafor...“, „La cumpărături...“, „La școală sau la locul de muncă...“). Elevii vor avea la dispoziție maximum 3 minute, după care vor ceda locul altor doi colegi și așa mai departe... Clasa va trebui să observe și să-și noteze: atitudini, gesturi, mimică, postură favorabilă/ nefavorabilă comunicării. La final se va comenta activitatea și se vor formula păreri despre diferite aspecte ale comunicării verbale și nonverbale.

Competența specifică: Identificarea și exersarea de conduite adaptative

Activitatea: „*Ochelarii magici*“ – Pasul 1: Profesorul va cere elevilor să se gândească, iar apoi să noteze în caiet care simt ei că sunt sursele de stres la școală, în familie, la locul de muncă, în grupul de prieteni sau relativ la propria persoană.

Pasul 2: Să-și noteze situația stresantă, gândurile și sentimentele corelate, precum și comportamentul adoptat.

Pasul 3: Profesorul va da comanda „Schimbă perspectiva și adaptează!“. Concomitent cu această comandă, elevii vor mima sau își vor imagina punerea unor ochelari magici, care îi ajută să schimbe modul, unghiul din care văd problema.

Pasul 4: Elevii vor urmări, ca dintr-o nouă perspectivă, să reconsidere situația stresantă și să găsească soluții de dizolvare a surselor de stres.

Valorificare: Profesorul va urmări să stimuleze generarea de alternative la situațiile stresante, precum și conștientizarea distincției dintre: sursele de stres, reacțiile la stres și modalitățile de a face față stresului.

Competența specifică: Recunoașterea și prevenirea unor situații și comportamente cu potențial de risc

Activitatea „Trăiește conștient!” – Se va lucra pe grupe. Elevii, la solicitarea profesorului, vor identifica principalele comportamente de risc din societate și vor surprinde principalii factori ce mențin aceste comportamente. Fiecare grupă își va alege un comportament de risc (consum de alcool, tutun, droguri, violență, trafic de persoane etc.) și va iniția o campanie de luptă împotriva respectivului fenomen. Campania va fi concretizată în realizarea unui afiș, crearea de pliante și alegerea unui slogan. Grupele de experți într-o anumită campanie vor răspunde la întrebările colegilor. Produsele grupelor de lucru vor fi evaluate în cadrul clasei.

Competența specifică: Aplicarea normelor preventive și de igienă a vieții sociale în contexte particularizate

Activitatea „Ești cetățean activ... îți asumi asta?” – profesorul le va cere elevilor să-și construiască un discurs public pe o temă de igienă a vieții sociale (paza contra incendiilor, securitatea circulației, primul ajutor în caz de accidente etc.). Se va urmări impactul mesajului transmis și feed-back-ul clasei.

√ Sugestii privind evaluarea

Evaluarea acestui modul are ca scop identificarea nivelului de dobândire a competențelor specifice de către fiecare elev.

Evaluarea elevilor trebuie să aibă în vedere atât nivelul de dobândire a competențelor specifice, cât și modul în care aceștia se raportează la activitatea de învățare prin atitudinile și comportamentele exprimate.

Profesorii vor comunica permanent criteriile și procedurile de evaluare.

Se recomandă o evaluare de tip formativ, care:

- acceptă „nereușitele“ elevului, considerându-le momente în rezolvarea unei probleme;
- intervine în timpul fiecărei sarcini de învățare;
- ajută elevul și profesorul să determine mai bine achizițiile necesare pentru a aborda sarcina următoare, într-un ansamblu secvențial;
- asigură o reglare a proceselor de formare a elevului;
- îndrumă elevul în surmontarea dificultăților de învățare;
- este continuă, analitică, centrată mai mult pe cel ce învață decât pe produsul finit;
- se întemeiază pe:
 - observațiile profesorului obținute ca urmare a unor discuții individuale și de grup purtate cu clasa;
 - oferirea de feed-back-uri cu privire la realizarea anumitor sarcini;
 - opiniile elevilor față de propriile prestații (autoevaluare) și opiniile elevilor față de alții (peer-evaluation sau evaluarea între egali).

Evaluarea inițială, de diagnoză va dobândi valențele unei analize de nevoi, iar aceasta va orienta întregul demers metodologic de livrare a modulului, precum și adaptarea conținuturilor tematice la nevoile grupului de elevi.

Evaluarea elevilor la finalul Modulului 1 se va realiza din perspectiva strategiilor centrate pe elev și pe competențele dobândite de acesta. Astfel, evaluarea:

- va avea în vedere măsurarea și aprecierea competențelor elevilor (ce poate să facă elevul cu ceea ce știe; identificarea unui nivel maxim și a unui nivel minim de exprimare a competenței, pe baza unei grile);
- va pune accent pe elemente de ordin calitativ (valori, atitudini exprimate, manifestate);
- va viza progresul în învățare realizat pe parcursul modulului;

- va cuantifica toate produsele realizate de elev în timpul activităților de învățare ale modulului (fișe de activitate, teste, afișe, postere, eseuri, desene – reunite o parte în portofoliu, o parte în planul de dezvoltare personală).

Modulul se va finaliza prin comunicarea:

- progresului obținut de elevi în această perioadă;
- schimbărilor pozitive de atitudine față de sine, față de ceilalți, față de școală;
- calităților elevului, care îi vor asigura succesul școlar în continuare.

D. BIBLIOGRAFIA SPECIFICĂ MODULULUI

1. Băban, Adriana (coord.), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Cluj-Napoca, 2001.
2. Floru, Robert, *Stresul psihic*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
3. Goleman, D., *What makes a leader?*, in *Harvard Business Review*, November-December, 1998.
4. Jigău, M., *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*, ISE, București, 2006.
5. Jigău, M. (coord.), *Consiliere și Orientare – Ghid metodologic*, București, 2001.
6. Kujawa, S. & Huske, L., *The Strategic Teaching and Reading Project guidebook (Rev. ed.)*. Oak Brook, IL, North Central Regional Educational Laboratory, 1995.
7. De Lassus, R., *Analiza tranzacțională. O metodă revoluționară pentru a ne cunoaște și a comunica mai bine*, Editura Teora, 2000.
8. Marzano, R.J., *Designing a new taxonomy of educational objectives*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press, 2000.
9. Miclea, Mircea & colab., *Introducere în psihologia contemporană*, Editura Sincron, Cluj-Napoca, 1991.
10. Miclea, Mircea, *Mecanisme psihice de autoreglare în condiții de stres*, Teza de doctorat, Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca, 1996.
11. Peshkin, A., *The relationship between culture and curriculum: A many fitting thing*, in P.W. Jackson (Ed.), *Handbook on research on curriculum*, pp. 248-267, New York, Macmillan, 1992.
12. Plosca, M., Moiş, A., *Consiliere privind cariera*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
13. Pop, Florentina, *Aspecte ale stresului: supraîncărcarea școlară la clasele I-IV, Lucrare metodică-științifică pentru obținerea gradului didactic I în învățământ*, Ministerul Educației Naționale, Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie (coordonator: conf. dr. Mircea Miclea), 1997.
14. Tieger, Paul D., Tieger-Barron, Barbara, *Descoperirea propriei personalități*, Editura Teora, București, 2001.

STANDARDE DE PERFORMANȚĂ

Standard de performanță 1: *Utilizarea abilităților de integrare pozitivă în programul „A doua șansă” – învățământ secundar inferior*

Nivel minim de performanță: Utilizează abilitățile de integrare pozitivă în contextul grupului de lucru și al clasei.

Nivel superior de performanță: Utilizează abilitățile de integrare pozitivă pe parcursul derulării întregului program „A doua șansă” – învățământ secundar inferior.

Standard de performanță 2: *Utilizarea abilităților de autocunoaștere și dezvoltare personală*

Nivel minim de performanță: Valorifică abilitățile de autocunoaștere și dezvoltare personală în situații specifice.

Nivel superior de performanță: Elaborează un proiect de dezvoltare personală, conceput ca un proces în continuă desfășurare.

Standard de performanță 3: *Utilizarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în propria activitate*

Nivel minim de performanță: Utilizarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în procesul de învățare.

Nivel superior de performanță: Utilizarea abilităților de selectare și valorificare a informațiilor în contexte variate (acomodare, adaptare la solicitările mediului, cunoaștere, învățare, realizarea de produse recunoscute ca valoare).

Standard de performanță 4: *Utilizarea abilităților de management al unui stil de viață de calitate*

Nivel minim de performanță: Gestionarea și monitorizarea stilului de viață în scopul recunoașterii și prevenirii unor situații cu potențial de risc.

Nivel superior de performanță: Gestionarea și monitorizarea stilului de viață în scopul identificării și exersării de conduite adaptative în contexte variate (schimbare, stres, comunicare interculturală, intergenerațională, în cadrul grupului).

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC

1. Cătană, Doina, *Management general*, Editura Tipomur, Târgu Mureș, 1994.
2. Comisia Comunităților Europene, *Memorandum asupra Învățării Permanente*, Bruxelles, 30 octombrie, 2000.
3. Consiliul Europei, *Cadrul Strategic pentru Cooperare Europeană în domeniul Educației și Formării Profesionale (ET 2020)*, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, din 28 mai 2009.
4. Copoeru, L., Pop, V., Vermeulen, P., *Raport de monitorizare și evaluare a programului „A doua șansă” în România*, Ramboll Finnconsult Finland, Phare 2004/ Larive SRL, octombrie 2007, www.acces-la-educatie.edu.ro.
5. Draft Resolution of the Council and of the representatives of the Member States meeting within the Council on Strengthening Policies, *Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe*, Brussels, 18 May 2004, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st09/st09286.en04.pdf>.
6. Draft Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, *Meeting within the Council, on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies*, Brussels, 31 October, 2008, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st15/st15030.en08.pdf>.
7. European Commission (General Directorate for Education and Culture), *Implementation of “Education and training 2010”*, Work Programme, Working Group B, “Key Competences”, Key Competences for Lifelong Learning a European Reference Framework, November, 2004.
8. Iosifescu, Șerban (coord.), *Management educațional pentru instituțiile de învățământ*, I.S.E.-M.E.C., București, 2001.
9. I.S.E. & C.N.R.O.P., *Analiza nevoilor de consiliere pe toată durata vieții*, ISE, București, 2008.
10. Lemeni, Gabriela & Miclea, Mircea (coord.), *Consiliere și orientare pentru carieră. Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004.
11. Lemeni, Gabriela & Tarău, Anca (coord.), *Consiliere și Orientare, Ghid de educație pentru carieră, Activități pentru clasele IX-XII/ SAM*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004.
12. M.E.C., Consiliul Național pentru Curriculum, *Programa școlară pentru disciplina Psihologie, clasa a X-a, liceu*, București, 2004.
13. M.E.C.T., Consiliul Național pentru Curriculum, *Programa școlară pentru aria curriculară Consiliere și orientare, Clasele V-VIII*, București, 2006.
14. M.E.C.T., Consiliul Național pentru Curriculum, *Programa școlară pentru aria curriculară Consiliere și orientare, Clasele a IX-a – a X-a, ciclul inferior al liceului*, București, 2004.
15. M.E.C.T.S., *Metodologia privind organizarea procesului de învățământ în cadrul Programului „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior*, O.M.E.C.T.S. nr. 5248/ 31.08.2011.
16. Neculau, A. (coord.), *Psihologie. Manual pentru clasa a X-a*, Editura Polirom, Iași, 2008.
17. Nemțeanu, Costin, *Comunicare sau instruire*, Editura Gnosis, București, 1996.

18. de Peretti, Andre, Legrand, Jean-Andre, Boniface, Jean, *Tehnici de comunicare*, Editura Polirom, Iași, 2001.
19. Trandafir, Claudiu, Bontaș, Iulia, *Inteligență și transformare, Cum să obținem succesul prin forța minții și a sufletului*, Editura Sophia & Hamsa, București, 1997.
20. Wiggins, G. and McTighe, J., *Understanding by design*, Prentice-Hall, Inc., New-Jersey, 2001.
21. Zlate, Mielu (coord.), *Psihologia la răspântia mileniilor*, Editura Polirom, Iași, 2001.

AUTORI:

Prof. psiholog Ana Carolina Zimbran	Grupul Școlar „Jozef Gregor Tajovsky“, Nădlac
Prof. psiholog Florentina Baci	Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Maramureș

COORDONATORI:

Prof. Lucia Copoeru	Coordonator, componenta „A doua șansă“ – învățământ secundar inferior, Asociația „Centrul Step by Step pentru Educație și Dezvoltare Profesională“, București Liceul Teoretic „Gheorghe Șincai“, Cluj-Napoca
Prof. Mihaela Tania Sandu	Coordonator, componenta „A doua șansă“ – învățământ secundar inferior, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului

REFERENȚI:

Dr. Speranța Țibu	Cercetător științific, Institutul de Științe ale Educației
--------------------------	---